

TÜRKÜLERDE KÜLTÜR VE YAŞAM ÖĞELERİNİN İZLERİ: MALATYA ÖRNEĞİ

Traces of Cultural and Life Elements in Folk Songs: The Case of Malatya City

Orhan YÜCEL

Milli Eğitim Bakanlığı, Battalgazi Bilim ve Sanat Merkezi, Türkçe Öğretmeni
Education Ministry, Battalgazi Science and Art Centre, Teacher, Department of Turkish
e-posta: pyucel44@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7596-5361>

Makale bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 21 Ekim/ 21 October

Kabul Tarihi / Date Accepted: 15 Kasım / 15 November

Yayın Tarihi / Date Published: 01 Aralık / 01 December

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14253156>

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Türkülerde Kültür ve Yaşam Öğelerinin İzleri: Malatya Örneği. *IJESOS International Journal Of Educational and Social Sciences* 3(2), 87-111.

İntihal: Bu makale turnitin.com yazılımınca yazar tarafından taranmıştır.
İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned with turnitin.com by writer. No
plagiarism detected.

İletişim:

e-posta: editor@ijesos.com
Web: www.ijesos.com

Öz:

Bu çalışmanın amacı geçmişi oldukça köklü bir tarihe sahip Malatya ilinin geleneksel kültürünün ve yaşam öğeleri unsurlarının türkülerdeki görünümünü tespit etmektir. Çalışmada sanat, müzik, Türk Halk Müziği, kültür, edebiyat, sözlü anlatım, söz varlığı, yaşam öğeleri, türkü, Malatya, Malatya türküleri kavramlarında alan yazın taraması yapılmıştır. Şimdiye kadar Malatya türküleri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmışsa da bu çalışmalarda yöre türkülerinde yer alan kültürel unsurlara ve yaşam öğelerine yeterince yer verilmediği görülmüştür. Amaç çerçevesinde Türkiye Radyo Televizyon Kurumu repertuarına girmiş Malatya yöresine ait 225 türküde simge, motif, sembol, kavram ve anlatılar tespit edilmiştir. Betimsel nitelikli bu çalışmada veriler doküman incelemesi yapılarak çözümlenmiştir. Yöreyle ait türküler kültür ve yaşam öğeleri açısından sınıflandırılmıştır. Yöre türkülerinde; doğa olayları-afetler, düğün-törenler, giyim-kuşam, inançlar, tarımsal faaliyetler-geçim-canlılar, ulaşım-iletişim, yaşam alanları, yeme-içme ve meslekler olmak üzere kültür ve yaşam öğeleri başlıkları belirlenmiştir. Bulgular değerlendirildiğinde yöre türkülerinin yerel dokuyla ilişkileri ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak eğitim kurumlarında kültürel mirasın aktarılmasıyla ilgili yapılacak etkinliklerde bu türkülerin birer araç olarak kullanılabilmesi sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkü, Malatya türküleri, kültür, yaşam öğeleri.

Abstract:

The purpose of this study is to identify the representation of the traditional culture and life elements of Malatya, a city with a deep-rooted history, within its folk songs. In the study, a literature review was conducted on concepts such as art, music, Turkish Folk Music, culture, literature, oral tradition, vocabulary, life elements, folk songs, Malatya, and Malatya folk songs. Although various studies on Malatya folk songs have been conducted, no comprehensive research focusing on the cultural and life elements within these regional songs has been encountered. In line with the study's objective, symbols, motifs, concepts, and narratives were identified and analyzed in 225 folk songs from Malatya included in the Turkish Radio and Television Corporation (TRT) repertoire. In this descriptive study, the data were analyzed through document analysis. The folk songs of the region were classified based on cultural and life elements. The headings of cultural and life elements identified in the region's folk songs include: natural events-disasters, weddings-ceremonies, clothing-attire, beliefs, agricultural activities-livelihood-animals, transportation-communication, living spaces, food-drink, and professions. The findings suggest that the folk songs are closely tied to the local texture. Consequently, the use of regional folk songs in educational institutions could be considered as an option for the transmission of cultural heritage.

Key Words: Folk song, Malatya folk songs, culture, life elements.

Giriş

Ahmet Hamdi Tanpınar, "Anadolu ve Türk insanının romanını yazmak isteyen, türkülerle başvurmalıdır," der (Tanpınar, 2017: 55). Bu açıdan Türk milletinin öyküsünü, tarihini, kültürünü kısaca tüm değerlerini türkülerde bulmak mümkündür.

Geçmiş çok eskilere dayanan halk müziği temelde sanat endişesi taşımadığı gibi duygulardan ve yaşantılardan ortaya çıkmış olup ritim bağlamında ve ezgisel bakımdan ise oldukça renklidir (Karaburun, 2020: 2). Kendine has yapısıyla dikkat çeken halk müziği, bilindik ya da hiç tanınmamış sanatçıların veya doğrudan halkın yaşadığı olayların etkilerini farklı ezgi ve nağmelerle yine yöresel bir üslup eşliğinde anlatımıyla ortaya çıkar (Çiftci, 2016: 144). Halkın duygu, düşünce ve anılarını kültürel öğeler ile harmanlayan halk müziği açık ve net bir yapıya sahiptir (Dursun & Bahşi, 2023: 632). Türk halk müziği içeriğinde insanımızın bütün yaşamışlıklarından izler taşır (Çiftci & Karaönçel, 2019: 79). Kültürel mirasın aktarımında türküler Anadolu için önemli bir edebi yoldur. (Gülüm & Ulusoy, 2014: 114).

Anadolu'da farklı coğrafi bölgeler mevcuttur. Yörelere hayat şartları, iklimleri ve yerel ağızlarından gelen renkler Türk Halk Müziğinin zenginliğine zenginlik katan etmenlerdir. Sadece Anadolu değil Rumeli de dâhil olmak üzere ülkemizin her yöresinde tarih boyunca var olmuş birçok uygarlık, kendine özgü kültürel farklılıklarıyla halk müziğine katkıda bulunmuş ve bu durum, zengin ve çeşitli bir müzikal yapının oluşmasına yol açmıştır. (Dursun & Bahşi, 2023: 634).

Türk Dil Kurumu güncel Türkçe Sözlüğünde türkü; hece ölçüsüyle yazılmış ve halk ezgileriyle bestelenmiş manzume olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2024a). Türkülerde karşımıza çıkan simge, sembol ve öğeler, ait olduğu yörenin kültürel varlığına dair önemli bilgileri barındırmaktadır (Öztürk, 2019: 179). Türkü Anadolu halkının yaşam şeklinin müzikle buluşup ezgisel ve ritimsel bir forma dönüşmesidir (İmik, 2014: 183).

İnsanoğlunun yaşamında doğal faktörlerin (iklim, yer şekilleri, bitki örtüsü) yanı sıra, sosyal etkileşimler, komşularla kurulan ilişkiler, göçler, ekonomik faaliyetler ve gelenek-görenekler gibi beşerî ve ekonomik unsurlar da büyük bir etkiye sahiptir. Bu unsurlar, toplumların kültürel yapısını inşa eden temel öğelerdir. Türk Dil Kurumu'nun güncel Türkçe sözlüğünde kültür, tarihsel ve toplumsal gelişim sürecinde üretilen maddi ve manevi değerler bütünü olarak tanımlanmakta; bu değerlerin üretilmesi ve sonraki kuşaklara aktarılmasında kullanılan araçlarla birlikte, insanın doğaya ve topluma hükmetme düzeyini gösteren bir kavram olarak ele alınmaktadır (TDK, 2024b). Günay (2011: 99) ise kültürü, bir toplumun maddi ve manevi alanlarda ürettiği her türlü ürün, temel gereksinimlerin karşılanması için kullanılan araçlar ve yöntemler, inançlar, düşünceler, geleneksel ve toplumsal kurumlar ile yaşam biçimlerinin tamamı olarak tanımlamaktadır.

Çalışmanın daha anlaşılır bir hâle getirilebilmesi amacıyla Malatya ilini kısaca tanıtmak gerekmektedir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde Yukarı Fırat Havzası'nın bir parçası olan Malatya gerek nüfus gerekse ekonomik açıdan tarih boyunca önemli

bir merkez olmuştur. Kültürel olarak da bölgenin önde gelen kenti konumundadır. Güneydoğu Torosların yüksek batı tarafındaki sıradağlar, bölgenin güneyini kaplar. İçerisinde meşhur Beydağı'nın olduğu bu dağ sırasının kuzeyinde ise Malatya Ovası yer alır. Kuzeyden Sivas ve Erzincan, doğudan Elâziğ ve Diyarbakır, güneyden Adıyaman, batıdan da Kahramanmaraş illeri ile çevrilidir. Malatya, Sürgü Çayı ve Sultan Suyu vadileri ile Akdeniz'e, Tohma çayı vadileriyle İç Anadolu'ya, Fırat ırmağı vadisi ile hem Anadolu'ya açılmakta hem de bölgeler arasında bir geçiş alanı olmaktadır. Aynı zamanda Anadolu ve Mezopotamya kültürlerinin karşılaştıkları geçiş bölgesinde olması nedeniyle kültürel gelişmesinde bu merkezlerin etkileri görülür. Persler, Helenler, Romalılar da yöre kültürünün biçimlenmesinde etkili olmuştur. Türklerin gelmesiyle de Türk-İslam kültürü, yöre kültürünü biçimlendirmiştir. İlin bölgedeki konumu; toplumsal yapıdaki etnik, kültürel ve ekonomik alanlardaki farklılıklar; yöre yaşamına da çeşitlilik kazandırmıştır. Yörede pek çok halk ozanı yetişmiştir (T.C. Malatya Valiliği, 2024a).

Kültürel yapıların sanata yönelerek üst düzeye ulaşmaları; yerelden geleneksele, gelenekselden bölgesel düzeye ve nihayetinde ulusal boyuta taşınmalarını mümkün kılan güçlü bir kültürel altyapının varlığı dikkat çekmektedir (Şahin, 2011: 11). Bir bölgeyi anlamamanın en etkili yolu, o bölgenin türkülerini tanımaktan geçer. Türküler, doğdukları coğrafyanın karakteristik özelliklerini, tarihini, kültürel birikimini, geleneklerini ve o toplumun insanların duygusal hallerini yansıtan benzersiz halk bilimi kaynaklarıdır (Çiftci, 2016: 145). Türkülerin içerikleri, ait oldukları toplumun en ince detaylarına; gelenek, görenek, eğlence tarzları, inanç sistemleri ve toplumsal yapısına ışık tutar. Bu içerikler, geçmişten günümüze o toplumun daha derinlemesine anlaşılmasına olanak sağlar. Türküler, yöre halkının yaşam tarzının müziksel bir ifadesi olarak karşımıza çıkar. Malatya iline özgü türküler incelendiğinde, bölgenin kültürel ve sosyal dinamiklerine dair zengin ayrıntılar ortaya çıkar. Yörenin kültürel, ekonomik, sosyal, politik ve dini yapısı, Malatya türkülerinde belirgin şekilde kendini ifade eder.

Alan yazınında türkülerini çeşitli yönleriyle inceleyen (Kınık, 2011; Vural, 2013; Sert, 2017; Şen, 2018; Öztürk, 2019; Erdal, 2019; Güneş, 2020; Kaplan, 2020; Bahşi, 2023) birçok çalışma bulunmaktadır. Malatya türkülerini incelemelerinde söz varlığı, göç, yayla ve musiki yönleri ile Arguvan türkülerini değerlendirmiştir (Haşhaş, İmik & Aydoğdu, 2015; Karaburun, 2020; Kurt, 2020; Akkuş & Akkuş, 2021; Dursun & Bahşi, 2023). Malatya yöresi türkülerinde kültürel değerlerle yaşam öğeleri ilişkilerini ortaya çıkarması açısından çalışmamız özgün bir nitelik taşıdığı düşünülmektedir.

Milletlerin kendi kültürlerini gelecek kuşaklara aktardıkları yazılı, sözlü ya da görsel araçlar. Bu edebî değerlerin önemli bir türü de türkülerdir. Türkü, ezgi eşliğinde söylenen halk şiirinin sözlü anlatım geleneğidir. Türkülerde yer alan simge, sembol, öge, kavram ve anlatımlar söylendiği bölgenin kültürel değerleri hakkında önemli bilgiler verebilmektedir.

Gelişmiş ülkelerde halk ezgilerinin, toplumun sosyal dokusunu çözümlenmek, ulusal kimliği pekiştirmek ve toplumsal sorunlara çözüm yolları üretmek amacıyla kapsamlı incelemelere tabi tutulduğu görülmektedir (Güven, 2009, s.13). Bu

bağlamda, Türk Halk Müziği ürünlerine yönelik gerçekleştirilen ve gelecekte yapılacak olan araştırmalar, yalnızca müzikal bir değer taşımakla kalmayıp, aynı zamanda toplumun kültürel mirasını anlamak, korumak ve geleceğe aktarmaya hizmet etmek adına büyük öneme sahiptir.

Çalışmamızın genel amacı geleneksel Malatya türkülerini inceleyerek kültür ve yaşam öğelerini tespit etmektir. Araştırmamız Malatya türkülerinde işlenen temaların oluşumunda, gelenek, göreneklerin ve yaşanan tarihsel olayların önemini ortaya koyması bakımından değerlidir.

Çalışmamız TRT repertuarında yer alan Malatya türküleriyle sınırlandırılmıştır.

2. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel içerik analizi kullanılarak Malatya iline ait türkülerde yer alan simge, motif, sembol, kavram ve anlatılar, dolayısıyla türkülerin söz varlığı detaylı bir şekilde incelenmiştir. Betimsel içerik analizi, belirli bir tema çerçevesinde yayımlanmış veya yayımlanmamış tüm çalışmaların sistematik bir şekilde ele alınıp, bu çalışmaların eğilimlerinin ve sonuçlarının betimleyici bir perspektifle değerlendirilmesini amaçlayan bir yöntemdir. Bu yöntemin temel amacı, mevcut araştırmalardan elde edilen bulguların gelecekteki çalışmalara yön göstermesi ve ilgili konularda yapılacak yeni araştırmalara katkı sağlamasıdır. Yıldırım ve Şimşek'e (2018) göre, bu analiz yöntemi, özellikle belirli bir konu üzerinde yoğunlaşan araştırmaların değerlendirilmesi ve sonuçlarının çıkarılması açısından oldukça etkilidir. Bu doğrultuda, Malatya türkülerinde yer alan kültürel ve dilsel unsurların çözümlemesi, ileride yapılacak çalışmalara hem yerel kültürün korunması hem de sözlü kültür mirasının daha geniş bir perspektifte anlaşılması açısından ışık tutacaktır.

Araştırmada kullanılan çalışmanın verilerini türlerine göre incelenen eserlerde yer alan sözcükler ve kavramlar oluşturmaktadır. Bu araştırmada türküler bir halk kültürü ürünü olarak ele alınmış ve toplumdaki değişimlerle birlikte nasıl şekillendiği incelenmiştir. Toplumda meydana gelen her türlü olay, olgu ve durumun, türküler aracılığıyla nasıl ifade bulduğu ve bu yansımaların halkın duygusal, sosyal ve kültürel birikimleriyle nasıl örtüştüğü üzerinde durulmuştur. Türkülerin, halkın günlük yaşamında, sosyal ilişkilerinde, sevinç ve acılarında, tarihsel süreçlerde yaşadığı önemli olaylarda bir tür kayıt ve ifade biçimi olarak işlev gördüğü göz önünde bulundurulmuş; bu bağlamda, türkülerdeki temalar detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Malatya iline ait türküler oluşturmaktadır. Güvenilir kaynak olarak Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) repertuarına girmiş Malatya yöresine ait 88 adet Kırık Havalar, 116 adet Uzun Havalar ve 11 adet Repertuar Dışı olmak üzere toplam 225 adet türkü esas alınmıştır (Türküpedia, 2024).

2.1. Verilerin Elde Edilmesi

Bu araştırmada; sanat, mzık, Türk Halk Müziği, kültür, edebiyat, sözlü anlatım, söz varlığı, yaşam oğeleri, türkü, Malatya, Malatya türküleri, Malatya gelenek görenekleri konularında alan taraması Google akademi, Yüksek Oğretim Kurulu Ulusal Tez Tarama Merkezi, Tübitak Ulakbim çatısı altında hizmet sunan DergiPark veri tabanında, Malatya resmi kurum sitelerinde araştırmalar yapılmıştır. Türkülerin tespitinde ise Türkiye Radyo Televizyon Kurumu repertuarı kurumsal internet sitesi incelenmiştir. Dipnotlardaki açıklamalar Türk Dil Kurumunun internet sitesindeki sözlükten alınmıştır.

2.2. Verilerin Analizi

Araştırma neticesinde repertuar numarası ile alıntılanan türkü verileri pdf dosyasına dönüştürülerek türkü metinleri elde edilmiştir. Araştırma alt amacına göre türkü sözlerinde geçen kavram, simge, imge, sembol ve anlatılar kodlanarak 9 ana başlık 35 alt başlık oluşturularak tasnif edilmiştir. Daha sonra kategorik başlıklara göre alt başlıklar oluşturularak türkü sözlerindeki mısralar repertuar numarası ile birlikte sunulmuştur. Trk sözlerinde geçen kültür ve yaşam oğelerine ait bulgular yöresel kaynaklar taranarak değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

Alan yazın taramasıyla Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) repertuarına girmiş Malatya yöresine ait 88 adet Kırık Havalar, 116 adet Uzun Havalar ve 11 adet Repertuar Dışı olmak üzere toplam 225 adet türkü tespit edilmiştir.

Araştırma neticesinde alıntılanan türkü sözlerinde geçen kavram, simge, imge, sembol ve anlatılar 9 ana başlık 35 alt başlık oluşturularak tasnif edilmiştir. Mısraların sonundaki parantez içerisindeki rakamlar TRT repertuarındaki numarasıdır. Tasnifin ardından kültürel ve yaşam oğelerine ait bulgular şöyle değerlendirilmiştir;

3.1. Doğa Olayları, Afetler

3.1.1. Sel

Asiye'yi sele verdik. (2051) ay ağzına da bükme bktm sel aldı. (425)

Malatya'da en fazla su baskınları Kale, Akçadağ, Yeşilyurt ve Arguvan ilçelerinde görülmektedir (Gökçe vd., 2008, s.86). Tarihi kayıtlar incelendiğinde dağlık bir coğrafyada olan Malatya'da birçok derenin bulunması ile birlikte sık sık sel vakası yaşandığı görülmektedir. En son 1991 yılında Yeşilyurt'ta büyük bir sel felaketi yaşanmıştır. Sellerde can ve mal kayıplarının yaşanması, insanların birçok yönden etkilenmesi haliyle trklere konu olmuştur.

3.2. Düğün ve Törenler

3.2.1. Gelin- Evlilik:

Al yeşil giyinmiş geline bakın. (1410)

Aman gelin bensiz gelin. (387)

Yeri yeri gelin yeri. (1007)	Gelin gelin ağlama. (1022)
Aman gelin de soysuz gellin. (429)	Terk etmiş evini gitmiş bu gelin. (380)
Gelini gelini de köyün gelini. (618)	Gözünü sevdiğim güççücük gelin. (1014)
Gelin oldum Karabekir eline. (4205)	Küçük yaşta evlenenin. Elbet gözü elde olur. (1007)
Sen kendi başına gelin olmuşsun. (1009)	

Malatya'da evlilikler, genellikle görücü usulüyle veya karşılıklı rızaya dayalı olarak gerçekleşmekle birlikte nadir de olsa kız kaçırma yoluyla yapılan evlilikler de görülmektedir. Erkekler için evlenme yaşı 18 civarında başlar, ancak bu yaş genellikle ailenin ekonomik durumu ve erken evliliği gerektiren koşullara göre değişiklik gösterebilir. Ortalama evlenme yaşı ise askerlik sonrası dönemdir. Kızlar için daha önce yaygın olan 15-16 yaşlarında evlenme yaşı, günümüzde 18-19 yaşlarına yükselmiştir. Evlilik arzusunu belirten gençler, bu isteklerini geleneklere uygun bazı davranışlarla dile getirirler. Erkekler, eve geç gelme, bıyık bırakma, huysuz tavırlar sergileme, hastalık bahanesiyle işten kaçma, pişirilen yemekleri beğenmeme gibi davranışlarla evlenmek istediklerini ima ederler. Aynı zamanda ev eşyası almak veya dış görünüşlerine daha fazla özen göstermek gibi hareketler de evlilik arzusunun işaretleri arasındadır. Genç kızlarda ise bu gibi davranışlar daha gizli ve imalıdır; çeşitli zamanlarda yakınma ve serzenişler görülür. Aile, gençlerini evlendirme kararı aldığı anda "Görücü Gezme" ya da "Kız Bakma" süreci başlar. Gencin ailesi, toplumda itibarlı ve "helal süt emmiş" bir kız arayışına girer. Bu süreçte düğün, nişan, komşu ziyaretleri ve akraba tavsiyeleri önemli rol oynar. Kız bakmaya gitmeden önce araçlar vasıtasıyla kız tarafına haber gönderilir. Ziyaret sırasında genç kız misafirlere kahve ikram eder ve kendisi hakkında bir izlenim bırakır. Kızın davranışları yakından incelenir; hamaratlığı ve sağlık durumu sorgulanır. Kız evlenmek istemiyorsa, görüçülere asık suratla karşılık verir ve mesafeli davranır. Görücü ziyaretlerinde kız beğenilirse aileler arasında durum görüşülür ve kız isteme kararı alınır. Kız tarafı, geleneklere uygun olarak naz yapar ve hemen onay vermez, danışma süreci uzatılır. Ziyaretler birkaç kez tekrarlanır ve sonunda kız isteme günü belirlenir. Kız isteme merasimine her iki ailenin yakın akrabaları katılır. Oğlan ve kız babalarını temsilen vekiller seçilir ve oğlan tarafını temsil eden kişi, "Allah'ın emri, Peygamberin kavliyle" üç defa kızı ister. Üçüncü istemenin ardından kız babası, "Allah yazdıysa bize diyecek bir söz yok, biz de verdik" diyerek onay verir. Hoca dua okur ve "Allah hayırlı eylesin" diyerek töreni sonlandırır. Bu tören, Malatya köylerinde kız isteme, söz kesme veya el öpme olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca, köylerde yaygın olan bir diğer gelenek ise, gencin kulağının çekilmesi ve bahşiş alınmasıdır (T.C. Malatya Valiliği, 2024b).

3.2.2. Çeyiz:

- Kız çeyizin topla doldur terkiye. Şimdi kızlar başlar yanık türküye. (300)
- Gönderdiğim yüzükler parmağına oldu mu? (4743)
- Çeyizim sandıkta. (3630)

Nişan sonrasında düğün tarihi belirlenir ve hazırlık süreci başlar. Kız evinde, genellikle yatak odası ve mutfak eşyalarının hazırlanmasına öncelik verilir; kız, çocukluğundan itibaren biriktirilen çeyiz eşyalarını tamamlamak amacıyla büyük bir çaba gösterir. Erkek tarafı ise maddi gücü doğrultusunda salon takımı ve diğer gerekli ev eşyalarını temin eder. Ev, her iki ailenin katkılarıyla ortak bir şekilde döşenir. Düğünden bir gün önce, kızın çeyiz eşyaları sergilenir; bu sergileme, bazen bizzat hazırlanan evde yapılır ve ev gezdirilerek gösterilir. Kız tarafının akrabaları bu sergi esnasında hediyelerini takdim eder. Çeyiz sergisi, düğün sürecinin önemli bir aşaması olarak hem ailelerin hem de yakın çevrenin katkılarını sembolize eder. Bu ritüel, evlilik hazırlıklarının tamamlandığını ve gelinin ev yaşamına adım atmaya hazır olduğunu gösteren bir gelenektir (T.C. Malatya Valiliği, 2024b).

3.2.3. Kına:

Çarşamba gecesi aman yakın kınanı. (300)

Elinin kınasın al eylemişler. (669)

Mosmor olmuş ellerinin kınası. (1098)

Kınalı parmağın beşi mi değdi. (1000)

Yedi bayram kına yakmak eline. (4205)

Elleri gınalı bir güzel gördüm. (1024)

Kınalı topuğundan. (5213)

Yarın bayram diye kına yollarım. (919)

Kına gecesi, düğünden bir gün önce akşam vakti düzenlenir. Erkekler dışarıda eğlenirken, kadınlar içeride kına hazırlıklarını yaparlar. Gelinin ailesi, gelini özel bir odaya alır ve giysilerini giydirmeden önce erkek tarafına göstermezler. Gelin odadan çıkarılırken erkek tarafından gelen misafirler, geline takılar takarlar. Bu sırada hem gelin hem de damat oynatılır ve etrafa şeker ile çikolatalar dağıtılır. Kına merasimi başladığında, gelinin ellerine kına yakılır ve aynı kınadan misafirlere de dağıtılır. Gelin arzu ederse, bir eline kendi adının baş harfini, diğer eline ise nişanlısının adının baş harfini yazarak kınayı yakar. Genç kızlar, bu esnada maniler söyleyerek geline moral vermeye çalışır; çeşitli oyunlar oynanır ve türküler söylenir. Bu gelenek, düğün öncesi gelini hem hazırlamak hem de ona destek olmak amacıyla gerçekleştirilen duygusal ve eğlenceli bir ritüeldir (T.C. Malatya Valiliği, 2024b).

3.2.4. Düğün- Eğlence- Müzik:

Çattılar çatak taşını. Vurdular düğün aşını.(5214)

Akşam oldu vakt'oldu. Eğlenceye başlayalım. (948)

Al sazın eline de dokun tellere. (356)

Baş perdeden çalınıyı bağlama. (1027)

Çekerim halay ben dizi dizi. (3504)

Getirin damadı bugün oynasın. Oynasın oynasın ahdı kalmasın. Düğünde aranmaz akça parasın. (3504)

Düğünler genellikle davul ve zurna eşliğinde gerçekleştirilmektedir. Törenler sırasında, o bölgeye özgü danslar sergilenir. Kadınlar erkekleri izlerken, erkeklerin kadınları izlemesi hoş karşılanmaz. Aileler arasında farklılıklar gösterebilir. Bu süreçte gelin hazırlanır ve öğle saatlerine doğru gelin alma merasimi başlar. Gelin kapısının açılması için bahşiş verilmesi gerekmektedir. Gelinin erkek kardeşi, gelinin beline kırmızı bir kurdele bağlayarak bu geleneği pekiştirir. Ardından gelin, aile üyeleriyle vedalaşır. Eğer gelin evden çıkmasına izin verirse, damat gelinin koluna girerek evden çıkar; aksi halde bu görev gelinin babası veya kardeşi tarafından yerine getirilir. Gelin damat evine götürülürken arabası süslenir ve bir konvoy oluşturulur. Yol boyunca durdurulan araçlardan sağdıç para talep eder. Ayrıca, yöredeki ziyaretlerden birine uğramanın hayırlı olduğuna inanılır. Eğer gidilecek mesafe uzunsa, uygun bir yerde araçlar durdurularak damadın arkadaşları halay çekip oyunlar oynar. Damat evine varıldığında, kaynana gelini eşikte bekler. Gelin, eşikte yer alan buğday dolu küpü kırar. Ardından, kaynana tarafından tutulan Kur'an-ı Kerim'in ve aynanın altından geçirilir. Gelin, ilk olarak çeyiz odasına alınır; damat yüz görümlüğünü alır ve süzülme adı verilen salona geçer. Düğün misafirleri çeşitli takılar takarak katılır. İkram edilen yemeklerin ardından, tören sona erer. Düğün bittikten bir hafta sonra, sağdıç baklava yaptırıp getirir ve baklavanın ortasından gelin ile damada yedirilir. Üçüncü günde gelinin ablası gelir ve bir hediye veya tatlı getirir. Dördüncü günde sağdıç, gelin ve damadı davet eder. Gelin ve damat sağdıçın bohçasıyla birlikte onun evine giderler. Gelinin babası, gelin ve damada çeşitli hediyeler sunar. On beşinci gün, gelinin ailesi damat evine davet edilir. Gelin haftasında, kaynanası, görümceleri ve eltileri ile birlikte kız evine gidilir. Kız tarafında, gelinin arkadaşları, samimi komşuları ve aile büyükleri toplanır. Gelen misafirler, hediyelerle birlikte gelir ve yemek ile tatlılar ikram edilir. Gelin ve damat akşam misafir olur. Gelin, babasının elini öperek, önceden hazırladığı hediye kızı ve damadına verir. On beş gün sonra gelinin bütün akrabaları damat evine davet edilir; düğünde hediye getirmeyen yakın akrabalar burada hediyelerini sunar. Yemek ve tüm ikramların ardından, kızın birinci dereceden akrabaları dışındaki misafirler ayrılır, böylece gelinin kendi ailesiyle baş başa kalma fırsatı sağlanır (T.C. Malatya Valiliği, 2024b).

3.2.5. Kirvelik:

Kirve bayramınız, karalı geçe. (1347) Kirve bayramımız karalı geldi. (532)

Malatya ve köylerinde, dinî vecibelerin bir gereği olarak erkek çocuklarına yapılan sünnet ve geleneksel bir kurum olarak kirvelik, toplum yaşamında önemli bir yere sahiptir. Kirvelik, yerleşik bir geleneğin parçası olarak, çocuğun sünneti ile birlikte, önceden tesis edilmiş yakın dostlukları ve sosyal ilişkileri pekiştirir. Yörede sünnet törenine katılan kirve, çocuğun manevi babası olarak kabul edilir. Kirvelik ilişkisinin oluşumunda, geleneksel seçim ve teklif süreçleri belirleyici rol oynar. Kirve, çocuğun babasının yakın bir arkadaşı veya sevdiği bir dostu olabilir ve bu teklifi gelenek gereği reddetmek söz konusu değildir. Kirvelik, "Peygamber Dostluğu" olarak adlandırılır; bu nedenle kirve olmaya karar veren bireyler, kendilerini birbirleriyle akraba kabul ederler. Çocuklar ise bu bağlamda kardeş olarak kabul edilir. Bazı yörelerde ise, çocuk kirvenin kızıyla evlenemez; bu

gelenek, çocuğun kanının kirvenin kucağına düşmesi inancına dayanmaktadır. Sünnet işlemi, bebeklik döneminden 11-12 yaşına kadar olan bir zaman diliminde gerçekleştirilir. Sünnet düğününe davet, genellikle okuyucu aracılığıyla veya davetiye gönderilerek yapılır. Bu törenler, müzik eşliğinde veya sessiz gerçekleştirilebilir. Ayrıca, sünnet düğünlerinde mevlit okutma geleneği de yaygındır. Düğüne katılan misafirlere yemek ikram edilmesi ise bir başka gelenektir. Sünnet olacak çocuğun giysisi kirve tarafından temin edilir. Kirve, çocuğa altın, saat gibi hediyeler getirir. Çocuğun babası da kirveye halı, elbise gibi armağanlar sunar. Çocuk, sünnet töreninden önce otomobil veya atla gezdirilir. Sünnet işlemi, genellikle sünnetçi veya bir sağlık memuru tarafından yapılır. Sünnet esnasında çocuğun acı hissetmemesi için ağzına lokum verilir. Bazen de çocuk, şaka amacıyla eline aldığı çiğ yumurtayı sünnetçinin kafasına atarak eğlenceli anlar yaratır. Sünnetten sonra, ziyaretçiler çocuğu ziyaret ederek çeşitli hediyeler sunarlar (T.C. Malatya Valiliği, 2024b).

3.2.6. Askerlik:

Asker idim bağladılar kolumu. (996)

Askere gidecek olan gençlerin ailelerine "asker görme" adı verilen geleneksel bir ziyaret gerçekleştirilir ve bu ziyarette hediyeler takdim edilir. Sahadaki gözlemlerimize göre askerlik çağına gelen gençler için bir kına gecesi düzenlenir; bu gecede gençlerin ellerine kına yakılır. Ardından, davul ve zurna eşliğinde coşkulu bir şekilde askere uğurlama töreni gerçekleştirilir. Bu tören sırasında, dualar okunur ve gençlerin arkasından maşrapa ile su dökülerek, uğurlama ritüeli tamamlanır. Bu uygulama, toplumsal dayanışma ve gençlerin askere gitme sürecinde moral desteği sağlama amacını taşır.

3.2.7. Bayram:

Bayram kurbansız olmaz. (214) Kurbanlar keseyim geldiğin gece. (3888)

Sahadaki gözlemlerimize göre bayram gelmeden bir hafta öncesinden bayram hazırlıklarına başlanır. Evler ve önleri temizlenir, tatlılar yapılır. Kuruyemiş, şeker alınır, sarma, dolmalar yapılır. Bayram sabahı namaz dağılınca sadakalar verilir. Cami çıkışı bayramlaşma yapılır. Kurban kesimi yalnızca Kurban Bayramı'na özgü bir uygulama değildir; arife gününde de küçükbaş hayvanlar kesilerek, bu etler fakir komşulara dağıtılır. Bayram namazının ardından, çocuklar ellerinde bez torbalarla mahalleleri dolaşır ve evlerin kapılarını çalarak, misafirperverlikleri gereği kendilerine para, şeker ve çikolata ikram edilmesini talep ederler. İlk olarak komşular ziyaret edilir, ardından akrabalara yönelir. Bu özel gün vesilesiyle, aralarındaki dargınlıkları sonlandırmak amacıyla küs olanlar arasında barış sağlanır. Bu gelenekler, toplumda yardımlaşma ve dayanışmayı pekiştiren önemli unsurlar arasında yer alır.

3.3. Giyim, Kuşam

Ayağında yemeni. (2075)

Esvabım bohçada basılı kaldı. (4746)

Gutnu gumaş fistan yârin giydiği. (4954)

Mendil almış yar gözlerin siliyi. (4954)
İçini döşedim acem şalından. (3888)
Ayağında yemeni. (235)
Beyaza bürünmüş renkli şalların cananım. (53)
Kulakta mengiç küpeler (2105)
Sandıktadır abası. (5214)
Saatimin zinciri. (2615)
Allı yazman başında. (2615)
İpek kumaş olsaydım. (684)
Elinde de basma. (1003)
Yünlü alamazsam alırım basma. (3634)
Zenne alamazsam alırım terlik. (3634)
Sen seni topla da kuşağın kuşan. (2516)
Başındaki puşi benim aldığım. (270)
Elinde ipek mendil. (1232)
Başını bağlamış da çapraz alınan. (467)
Salınarak gelir geyinmiş fistan. (992)
Çıkardı cebinden bir mendil verdi. (427)
İpek mendil diye de koynunda saklar. (990)
Körüklü çizmeyi giymeliyimiş. (856)
Yârin mendilinin de ucunu yaktım. 1001)

Kadınların dış giyim tercihi genellikle el dokuması peştamallar ile hazır satılan çarşaflardan oluşmaktadır. Çarşafların altına zıbın ve şalvar giyilir. Başlarına, geleneksel bir şıklık katmak için küllük geçirilmekte ve bu küllüğün çevresine altın veya gümüş dizilerek, al renkli bir fes yerleştirilmektedir. Fesin üzerine çiçekli bir yazma sarılırken, saçlar örgülü bir şekilde bırakılmaktadır. Erkekler için yaygın olan baş giysileri arasında küm ve papak yer almakta; genellikle işlemeli olanlar tercih edilmektedir. Çubuklu, yakasız, kolları yırtmaçlı ve düğmesiz keten gömlekler ile şalvarlar da sıkça kullanılan kıyafetler arasındadır. Erkekler, yeleklerine bağlı zincirli saat taşırken, mendil hem erkekler hem de kadınlar için önemli bir aksesuar işlevi görmektedir (Peri, 2017).

3.4. İnançlar

3.4.1. Felek / Kader:

Bilmem felek beni neyer. (292)	Şu feleğin bana vurduğu daşı. (952)
Felek senin de bir gününü görmedim. (494)	Zalım felek tebdilimi şaşırıldı. (497)
Neydem felek neydem aldı gam beni. (430)	Şu feleğin bana vurduğu yükü. (992)
Felek gülme dedi biz de gülüşek. (993)	Feleğin çarkı kırılınsın. (1478)

Feleğe borçlu kaldım. (4747) Bu felek oncasın eyledi berbat (1847)
Anlıma yazdı felek. (2377) Akıttın gözümde yaşımı felek(1004)
Silinmez bahtın karası. (3648) Yar talih bizi attı da gurbet ellere(356)
Kaderimde böyle yazılmış ferman. Aşkın yarasına da olur mu derman. (356)
Kimse kurtulamaz gara yazıdan. (380) Alnıma yazılmış bu kara yazı. (432)
Günümü görmedim ey çark-ı devran. (2856)

Yıldızların insanların kaderi üzerindeki etkisine dair inançlar, feleğin sürekli değişen konumlarıyla birlikte her türlü olumsuzluğun ve talihsizliklerin kaynağı olarak görülmesine yol açmıştır. Bu nedenle, felek kavramı "kader" anlamında bir yere sahip olmuştur. Malatya türkülerinde, bireyler yaşadıkları olumsuzluklardan ötürü feleği sorumlu tutarlar. Böylelikle, türkülerde felek genellikle kötü şans ve zorlayıcı durumlarla ilişkilendirilmekte, ondan sürekli olarak şikâyet edilmektedir. Edebi eserlerde de bu kavram, kader, baht ve şans gibi anlamlar taşıyarak kullanılmaktadır (TDV,2024a).

Mezar- Ziyaret:

Bazı bazı mezarıma gelesin. (573) Gitmiş ziyarete dilek dilemiş. (1023)
Yüce dağ başında bir ulu dikme. (1001) Kapıdan geçiyi kanlı salaca.¹ (1020)
Komşu hazırlamış kefenini bezini. (380) İşte görünüyor şu soyka² alvar. (497)
Dertli yazın mezarım taşını, ölem taşını. (993)

Vefat eden kişinin yakınları, cenaze hazırlıkları için kefen hazırlarlar. Ölü evinin pencereleri açılarak havalandırılır; ölenin giysileri, yatak ve yorganı bir kadın tarafından yıkanır. Bu kadına yıkama işlemi için birkaç kalıp sabun verilir. Gelenek gereği, cenaze akşam gün batımına yakın bir zamanda defnedilmez, çünkü inanışa göre gün batımından sonra yer mühürlüdür ve kimseyi kabul etmez. Bu bekleme, uzaktaki yakınlarının gelmesi için de bir fırsat olarak görülmektedir. Erkek cenazesini erkekler, kadın cenazesini kadınlar yıkar ve yıkama işlemi "Teneşir" denilen tahta bir kerevet üzerinde gerçekleştirilir. Eğer ölen kişi nişanlı veya yeni gelin ise, yanına gelinliği konulup saçının arkasına kına yakılabilir. Ölen kişinin saçları örülür veya boynuna dolanır. Kefenlenen cenaze çam veya kavak ağacından yapılmış kapaklı bir tabuta ya da "Salaca" adı verilen dört kollu bir tabuta konur. Kadın cenazesinin üzerine yazma atılırken, erkek cenazesi genellikle giysi ile kaplanmaz, üzerine bir örtü atılır. 3-4 aylık çocuklar, bir kişinin kollarında mezara götürülür. Yıkama işlemi tamamlandıktan sonra, bazı yörelerde kazan ters çevrilir ve orada bir ışık yakılır. Cenaze, yıkanma işlemi tamamlandıktan sonra bekletilmeden mezara götürülür. Bazı yörelerde gelenek gereği mezara madeni para atılır; böylece o yerin alınmış sayıldığına inanılır. Cenaze namazı kılındıktan sonra cenaze mezara indirilir ve kapatma işlemi bittikten sonra üzerine su dökülür. Bu, bazı yörelerde sorgusunun ve sualinin çabuk ve kolay verilmesi için bir gelenektir. Mezarın yanında gün batımından sonra ateş yakma geleneği de

¹ Salaca: sedye, tabut.

² Soyka: ölüden çıkan elbise. İşe yaramaz, uğursuz.

yaygındır; bu, yabani hayvanların cenazeye zarar vermesini önlemek amacı taşır. Mezardan dönüşte, cenaze evine gelinerek Kur'an okunur ve kadınlar ağıt yakarlar. Ölen kişinin kadın olması durumunda, sağlığında komşularından ödünç alınan eşyaların hakkının geçmemesi düşüncesiyle, kadınlara sabun, ipelik gibi şeyler dağıtılır. Yas evinde genellikle üç ila yedi gün yemek yapılmaz, yemekler komşular tarafından getirilir. Cenaze sahipleri, ikinci günün sabahında mezarı ziyaret ederler. Ölü çıkan eve komşu, tanıdık ve akrabalar başsağlığı dilemek için gelirler. Cenaze çıkan evin erkekleri en az bir hafta sakal tıraşı olmazken, kadınlar alınlarına siyah veya beyaz bir yazma bağlarlar. Ölümün üçüncü veya yedinci günü, ölü evinde yemek yapılarak mevlit okutulur, helva dağıtılır ve köy halkı bu yemeğe katılır. Ölümden sonraki üçüncü gün ile kırkıncı gün arasında hatim indirilirken, elli ikinci günün akşamında Kur'an okunur. Ölümden sonra gelen Ramazan ve Kurban Bayramı, ölen kişi için "İlk Yas Bayramı" olarak adlandırılır. Bayramlaşma, öncelikle bu evlere ve hasta olanlara gidilerek yapılır. İlk yas bayramında mezara gidilir ve şeker, leblebi gibi yiyecekler dağıtılır (Malatya Valiliği, 2024b). Yörede ayrıca türbe ziyaretleri yapılarak dilek dileme adetleri de bulunmaktadır.

3.4.2. Nazar:

Eller görmüş nazar eylemiş. (550)

Nazar, uğursuz gözlerden gelen kötü enerjilerin veya fenalıkların insanları etkileyebileceğine inanılan bir kavramdır. Bu inanç doğrultusunda nazar değmesinin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak amacıyla çeşitli pratikler uygulanır. Yörede yaygın olarak mavi boncuk, delikli taş, nal, yumurta kabuğu gibi nesnelere nazarlık olarak kullanılır. Bu nesnelere, kötü enerjileri savuşturduğuna inanılır. Ayrıca, nazardan korunmak için hocalara muska yazdırmak, kurşun dökme gibi uygulamalar da sıklıkla tercih edilir. Muska, özel dualarla yazılan ve kişinin nazardan korunmasına yardımcı olduğuna inanılan bir tür tılsımdır. Kurşun dökme ise, kişinin üzerindeki nazar etkisini hafifletmek veya temizlemek amacıyla yapılan bir ritüeldir. Bu yöntemler, toplumsal inanç ve geleneklerin bir parçası olarak, insanların ruhsal ve fiziksel sağlığını koruma çabalarını yansıtır. (TDV, 2024b).

3.4.3. Dostluk – Muhabbet:

Bugün ben dostumu gördüm, doyamadım dillerinden. Sual ettim nerelisin (dost dost vay) dedi dostun ellerinden. (1805)

Muhabbet eyledim sadık yar ile. (2109)

Toplumun somut olmayan önemli kültürel miraslarından olan sohbet, geçmişten beri insanların bir araya gelerek düşüncelerini, deneyimlerini ve duygularını paylaştıkları bir platform sunar. Bu köklü geleneğin insanlar arasında sevgi, saygı, dostluk ve kardeşliği pekiştirerek toplumsal birliğin sağlanmasında etkin bir rolü vardır. Sohbetler, bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini güçlendirirken, aynı zamanda kültürel değerlerin ve bilgilerin kuşaktan kuşağa aktarılmasına olanak tanır. Yöre türkülerinde de sohbet geleneğine dair izler bulunur; bu türkülerin sözlerinde dostluğun, dayanışmanın ve karşılıklı desteğin önemi vurgulanır. Türküler, sadece eğlenceli bir sanat dalı olmanın ötesinde, insanların duygusal dünyalarını ifade ettikleri ve toplumsal değerleri yansıttıkları

birer belgedir. Sohbet geleneği sayesinde, bireyler arasında oluşan samimiyet ve paylaşım, kültürel bir kimliğin oluşumunda da önemli bir yer tutar. Bu nedenle sohbet, toplumun sosyal yapısını güçlendirirken, bireylerin duygusal ihtiyaçlarını karşılama da kritik bir rol oynamaktadır. (Yaşar, 2022).

3.4.4. Dua- Beddua:

Gaderim gaderim soyha ³ gaderim. (928)	Kırıl kolların da murat almaya. (421)
Kurşuna gelesice zalımın kızı. (126)	Kurban olam da bu nasıl bakış. (467)
Yıkılaydı da hanen harap olaydı. (921)	Yıkılasın memleket. (922)
Olmıyasıca da şu gurbet eli nereden çıktı. (692)	Kurban olam hepinize. (998)
Yeti yıl yatasın bir yan üstüne. Etin gide kemiklerin çürüye. Sonra döndüreler bir yan üstüne. (1014)	

Türkü sözlerinde de görüldüğü gibi insanların zaman zaman karşılaştığı sıkıntıları aşamama, felaket ve düşmana karşı baş edememe durumlarında kullandığı psikolojik bir araç olarak beddualar, tarih boyunca toplumların gündelik yaşamında yer edinmiştir. Beddualar, muhatabına yönelik bir cezalandırma dileği olarak ifade edilse de aynı zamanda bir tür dua niteliği taşır. Bireyler, yaşadıkları olumsuzluklar karşısında duydukları çaresizlik ve öfkeyi bu yolla dışa vurur. Bu bağlamda, beddua, bireylerin kendilerini güçsüz hissettikleri anlarda başvurdukları bir savunma mekanizmasıdır. Duygusal bir boşalma aracı olarak kullanılan beddualar, kişinin içinde bulunduğu zor durumlarla baş etme çabasının bir yansımasıdır. Ayrıca, toplumda adaletin sağlanması ya da intikam alma arzusunun bir ifadesi olarak da görülmektedir. Bedduaların kökeni, pek çok kültürde ortak bir tema olan adalet ve denge arayışına dayanmaktadır. İnsanlar, başlarına gelen olumsuzluklar karşısında beddualarla bir nevi rahatlama sağlarken, bu davranışları toplumsal normların ve değerlerin bir parçası olarak da kabul edilir. Dolayısıyla beddualar, sadece bireysel bir tepki değil, aynı zamanda toplumsal bir olgudur ve kültürel mirasın önemli bir parçasını oluşturur. (TDV, 2024c).

3.5. Tarımsal Faaliyetler- Geçim ve Canlılar

3.5.1. Bağ- Bahçe – Bostan- Ürünler:

Atladım girdim bağa. (2389)	Hasbahçe içinde seyran edersin. (1410)
Bir kız bostan ekiyor. (1254)	Açılmış bahçadan gonca gül derdim. (1453)
Akçadağ'ın düzüne. Buğday ekim yüzüne. (3602)	Bahçelere ay doğdu. (2166)
Arpa derdim süt iken. İçinde sarı diken. (299)	Bağa gel bostana gel. (2296)
Elliğim elimde olsa, orağım belimde olsa. (1254)	Yoncalık siyeç ⁴ ekili. (1237)
Yorgun yorgun vardım orak biçmeye. (1347)	Üç gün arpanı derem. (2075)
Bahçenizde bir taş attım vişneye. (3256)	Orak getirin biçek. (2615)
Girme bostan içidir. (2896)	Üç gün arpanı derem. Beş gün buğdanı derem. (235)

³ Soyha: beddua anlamında. Kötü, yaramaz, belalı

⁴ Siyeç: bağ, bahçe kenarına dikilen meyvsesiz ağaç.

Yetiştirdim bir bağ yemedim üzüm. (999)	Bahçelerde açın gülüm solmasın. (1011)
Bağlarına vardım bağlar bozulmuş. (1019)	Tarlaya gidiyor da tütün kırmaya. (421)
Sen bahçıvan ol da ben bağında gül olam.(89)	Tarlalarda arpa, buğday ekili. (1021)
Gazel dökmüş solmuş bağlar. (292)	Karşiki tarlanın ekini seyrek. (1001)
Çaşırını biçti m'ola. (387)	Yoncalığın ince yolu. (398)
Yoncalığa dikmiş söğüt. (398)	Yüksek yerde harman kurdum yel aldı. (425)
Yorgun yorgun geldim orak biçmeden. (532)	Harmandadır yabası. (5214)
Sen gunduru buğda ben olam şahra. (1013)	Tabakta darı gördüm. (1088)
Tarlaya attım kürek. (2377)	Yol üstüne koymuş saman tozunu. (4787)
Sallandım girdim bağa. (852)	Her tarafı bahçe bağı. (1478)
Halpuz'un altında harman yeri var. (4175)	Bostan ekim meyvasını alamadım. (419)
Yaz gelince yazı yaban yurt olur. (1021)	ektim bağ ile bostan. (992)
Önüme koydular ıssı ⁵ hediği. ⁶ (2074)	Nazlı yar honunu ⁷ deren oldu mu. (1017)
Sen bahçıvan ol ki ben bahçende gül olam. (856)	

Torosların devamı olan Beydağlarının kuzeyinde sıralandığı Malatya, akarsuların ve kaynak sularının bolluğu sayesinde zengin bir tarımsal potansiyele sahiptir. Bu doğal kaynaklar, yörede bahçelerin ve yeşilliğin yaygınlaşmasına olanak tanımıştır. Malatya'nın iklimi ve toprak yapısı, bölgenin tarım için elverişli olmasını sağlamakta, bu da çeşitli tarımsal faaliyetlerin artmasına neden olmaktadır. Elma, armut, kiraz ve şeftali gibi meyveler, bu bölgenin iklimine ve toprak özelliklerine uygun olarak yetiştirilen ürünler arasında yer alır. Bunun yanı sıra, tahıl ürünleri de Malatya tarımında önemli bir yer tutar. Buğday, arpa ve mısır gibi ürünler, Malatya'nın tarımsal üretiminde temel unsurlardır. Yöredeki tarımsal faaliyetler hem yerel ekonomiye hem de bölge halkının geçim kaynağına katkıda bulunmaktadır. Malatya, zengin tarım potansiyeli ile sadece iç piyasaya değil, aynı zamanda ihracat pazarlarına da önemli miktarda ürün sağlamaktadır. Bu nedenle, Malatya'nın tarımsal zenginlikleri, bölgenin kültürel ve ekonomik yapısının önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Malatya Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2024a).

3.5.2. Yayla:

Yar yaylada ben burada galam yar. (1254)	Yaylacılar göçtü m'ola. (387)
Yaylasına vardım yağmur yağıyor. (3256)	Yaylanıza da çağır olsam. (429)
Karşiki yaylanın cılga ⁸ yolları. (26)	Yarinen yaylayı da gezdiğim zaman ey. (468)
Yayladan gel suna gelin yayladan. (4205)	Göçmüştür yaylasına. (5213)
Yayladan gel kömür gözlüm yayladan. (2074)	Bizim yayla da göründü. (399)
Ben bu yaylaları yaylayamadım. (1026)	Hani çıktığımız da serin yaylalar. (513)

⁵ Issı: sıcak.

⁶ Hedik: kaynatılmış buğday, mısır.

⁷ Hon: ekin derme, biçme.

⁸ Cılga: patika yol.

Yaylayı goyup da çölde duramaz. (930) Bu gelin yaylayı yaslı yaylamış. (1023)
Yayla yüksek alamadım uykumu. (1009) Sen yaylalara ben de diyara. (1008)
Göçü gitmiş viran kalmış yaylalar. (856) Çekip gider de yaylasına bir gelin. (990)
Yaylacılar da yürüdü. Yaylacılar da göçtü m'ola kurban olam. (429)

Malatya yaylalar yöresidir. Malatya, yaylalarıyla ünlü bir bölge olup, coğrafi yapısının sağladığı geniş ve verimli alanlar ile doğa güzellikleri, yöreye özgü türkülerde sıkça işlenmiştir. Bu yaylalar hem doğal güzellikleriyle hem de zengin bitki örtüsüyle dikkat çekerken, yöre halkının yaşam tarzını da şekillendirmiştir. Malatya yaylaları, yüksek rakımlı dağlık bölgelerde bulunan ve genellikle yaz aylarında hayvancılık ve tarım için kullanılan açık alanlardır. Yaylalar, sıcak yaz aylarında sıcak bölgelerde yaşayan insanlar için serinlemek ve hayvanlarını otlatmak amacıyla kullanılmaktadır. Yaylalar, Malatya'nın doğal güzelliklerini ve geleneklerini gözler önüne sererken, bu yerlerdeki yaşam, bölgenin kültürel zenginliğinin de bir yansımasıdır. Malatya'nın yaylacılık geleneği, geçmişten günümüze kadar ulaşarak yöre halkının kimliğini oluşturan önemli bir unsurdur (Malatya Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2024b).

3.5.3. Dağ – Ova- Dere

Dağı var ovası var. (3256)	Derelerde sular çağlar. (292)
Başı duman duman dağlar. (292)	Erisin dağların karı erisin. (292)
Beydağı'nın da başı dumandır bazı. (69)	Dağlar hoy lele yollar hey lele. (567)
Yüce dağ başından aşırın beni. (405)	Yüce dağdan bir yol iner. (431)
Çıktım dağların başına. (1774)	Dereden duman kalktı. (2106)
Yüce dağ başına çadır açarım. (3634)	Köprü kurdum dereye. (4745)
Beydağı'na kar yağar. (2348)	Dereye aşağı ığde ağaçlar. (1025)
Yüksek dağlar serin olur. (325)	Nerde indiğimiz de yeşil ovalar. (513)

Malatya Torosların uzantısı Beydağı'yla iç içedir. Yılın ilk karı oraya düşer en önce. Aynı zamanda dağlar yaylaların da mekânıdır. Yerleşim ise ova üzerine kuruludur. İrili ufaklı birçok dere bulunmaktadır. Haliyle yaşam öğeleri arasında önemli bir yer edinirler.

3.5.4. Bitkiler:

Çiğdem de karışmış güle nergize. (1347)	Bizim elin menevşesi kokulu. (1021)
Karamık ⁹ dalını eğmiş kenara. (270)	Karanfil ekmişim gül ekmemişim. (271)
Mor karanfil ekerim. (3365)	Sümbülü bol yaylalar yaylalar. (856)
Kırmızı güllerin sarı tohumu. (1009)	Kaya başı gürgenlik. (5213)
Dibini nevrüz bağladı. (2886)	Yaylanıza da çadır olsam. (429)

Malatya'nın zengin doğal kaynakları ve çeşitliliği, özellikle yöresel bitki örtüsüyle dikkat çeker. Bu bağlamda, Malatya türkülerinde sıkça bahsedilen yabancı

⁹ Karamık: bir çeşit ot, dağ yemişi, böğürtlen.

bitkiler arasında çadır otu öne çıkmaktadır. Uzun boylu, kalın ve sert bir gövdeye sahip olan çadır otu, özellikle sarı çiçekleriyle tanınır. Yörede birçok hastalığın tedavisinde geleneksel olarak kullanılması, bu bitkinin yerel kültürdeki önemini artırmaktadır. Malatya'nın coğrafi yapısı, farklı iklim ve toprak koşullarına olanak tanıyarak, çeşitli endemik bitkilerin yetişmesine imkân sağlar. Bu bitkiler hem ekosistemin dengesi hem de yerel halkın yaşam tarzı açısından büyük bir öneme sahiptir. Endemik bitkiler, bölgenin biyoçeşitliliğini artırırken, aynı zamanda halk tıbbında ve geleneksel sağlık uygulamalarında da kullanılmaktadır (Malatya Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2024c).

3.5.5. Sebze- Meyveler:

Bahçenizde bir taş attım vişneye. (3256) Armudu taşlayalım. (948)
Çarşıya kiraz geldi. (948) Armut dalda sallanır. Yere düşer ballanır. (948)
Evlerinin önü uzunca erik. (3634) Evlerinin önü uzunca asma. (3634)
Karşıda kara erik. (852) Dut dibinde kaynar su. (5213)
Bağlarına vardım armutlu dutlu. (1019) Yüce dağ başında armut ağacı. (930)
Armut ağacına da yaslanmayasın. (421) Büyük cevizin dibi (1838)
Yetmiş yemişler yenir meyvalar. Dalda ayva turunc nar belli belli. (1004)
Çık daldan erik devşir. (3363) Kanlar akar ışıktan vakit geçmeden. (532)
Malatya'nın içi dolu narınan. (405) Kapısının önü bir tarla nahna. (1013)
Al Polat'tan aldım bir salkım üzüm. (427) Kapısının önü bir tarla nohut. (1014)
Daşa serdim üzümü. (2377)

Malatya'da iklim ve toprağın elverdiği bütün sebzeler ve birçok meyve yetiştirilir. Haliyle bunlara bağlı yeme içme kültürleri oluşmuştur. Üzüm, kiraz yaprakları sarması, lahana sarması, erik ekşisi, dut, üzüm pekmezi, elma, armut, üzüm kurutması gibi ürünlerin yapım aşamasında kültürel öğeler oluşmuştur.

3.5.6. Hayvanlar:

Bülbüller ötüşüyor. (3602) Ördeğin sürüsü kaz ilen gelir. (195)
Dost eline giden durnam. Kurbanın olayım senin.(2108) Kayadan öküz bakar. (5213)
Yabancılar vurmuş telli durnamı. (536) Mor koyun da kuzusuna kurt olur. (3899)
Yılan ağrısına em olmazmış. (3331) Viranda baykuşlar öter. (292)
Keklikte benim kekliğim. (1007) Yeşil ördek gölde olur. (1007)
Şahinler de çölde olur. (1007) Gül dalına konmuş bülbül yuvası. (226)
Sen bir kara koyun ben de bir kuzu. Böyle olmayacak öküzü satak. (1024)
İki keklik seke seke. (254) Baykuş gibi de taş başında oturdum. (927)
Kalenin dibinde mal mı yayılır. (271) Yüksek ayvanlarda¹⁰ bülbüller öter. (669)
Kayanın dibinde mal mı yayılır. (994) Kınalı kekliğim indi pınara. (285)

¹⁰ Eyvan: teras, sundurma, balkon.

Alucu guşu da yüksek yapar yuvayı. (990)	Kekliğimi doyurdular. (325)
Oturmuş gölgeye koyun sağıyı. (1017)	Sofu dibinde kuzu. (1022)
Yılana bak yılana. (1022)	Keklik gibi de kanadımı süzmedim. (432)
Aşağıdan gelir develer m'ola. (993)	Bir ceylan iniler de peşinde kuzu. (69)
Sabah olur koyun kuşluğa gelir. (2826)	Bahçede bir bülbül ağlar. (292)

Türkü sözlerinin bir kısmında geçen koyun, öküz, mal (sığır) gibi havyanlar geçim kaynağının belirtisidir. Bülbül, ceylan, keklik, yeşil ördek sevgiliye aşk için benzetmelerde kullanılmıştır. Hayvan çeşitliliği doğal olarak onlarla kurulan ilişkide yaşamın bir parçası olmuştur. Turna kuşu ise birçok kültürde derin anlamlara sahip olan ve sembolik olarak sadakat, gurur, sevgi, barış, umut ve mutluluğu temsil eden bir kuş türüdür. Tarih boyunca turna kuşlarının uzun yaşam süreleri — yaklaşık 100 yıl— ve tek eşli yaşam biçimleri, onları sadakatin ve bağlılığın sembolü haline getirmiştir. Eşlerinden biri öldüğünde, turna kuşlarının bir daha eşleşmemesi, sadakat ve derin bağlılık anlayışının bir ifadesidir (Türküpedia, 2024).

3.5.7. Avcılık:

Ben de gider idim geyik avına. (4746) Avcular vuruyor ceren geyiği. (3738)

Yörede balık, tavşan, keklik, bildircin, karatavuk, karabatak, yaban ördeği avcılığı öteden beri yapılmaktadır. Günümüzde geyik avcılığı yapılmamaktadır. Türkü sözlerinden anlaşıldığına göre geçmişte yöre de geyik bulunmaktadır.

3.6. Ulaşım ve İletişim

3.6.1. Mektup:

Bir mektup yazdırdım. (1625)	Mektubumu almaz m'ola. (3486)
Yârimden mektup gelmiş. (3602)	Yardan bir name gelmiş. (1232)
Yazam arzuhalimi yâre gönderem. (606)	Mektup ile konuşak. (2615)
Mektubun gelirse haftada ayda. (372)	Söyleyin o yara yazmasın mektup. (226)
Nazlı yar yollamış bir mektup aldım. (1017)	

Yörede asker, yatılı okul, gurbet, bayram, yılbaşı mektuplarının yanında sevgili için yazılan mektuplar da önemli iletişim araçlarıdır.

3.6.2. At – Tren- Kayık:

Kervanın yürümüş gam yükün almış cananım. (53)	Katırcılar gidiyor. (299)
Altı aylık yolda ne var. (3401) (300)	Atlar eyerlendi geldi kapıya.
Deveyi deveye çattım. (2250) (532)	Çekin kıratımı gideyim hana.
Sür de şöfer de arabayı. (399)	Durma yerit arabayı.
Yaylıya bindim de yaylı. (497) (927)	Kara tiren de yol alıyı Cürek'ten.

Gara tiren yükün almış gidiyor. (1030)	Atı olan da ata biner atlanır. (428)
Kara tiren gelmez m'ola. (3486)	Fırat kenarında kayık değilem. (2825)
Fırat kenarında yüzen kayıklar. (3630)	Çırpınıp gırata binmeliyimiş. (856)
Doğmuş kervan kıran ¹¹ yolda galmışsın. (330)	Yarın tiren kalkacak. (2396)
Sabah yıldızı ayırdı bizi dost ikimiz. (987)	Tiren gelir hoş gelir. (2348)

Malatya, eski çağlardan beri Anadolu ve Ortadoğu'nun geçit veren kavşak noktasındadır. (Malatya Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2024d). Güzergâh üzerinde bulunan yollarda kimi zaman at, katır, deve, yaylı kimi zaman da tren kullanılarak seyahat edilmiştir. Bölgede Fırat Nehrinin geçtiği Karakaya Barajı ve Keban barajı dolayısıyla kayık da kullanılmaktadır.

3.6.3. Gurbet:

Bize mesken oldu gurbet elleri. (26)	Benim vadem gurbet elde yeterse. (993)
Eğer gurbet ele gider gelmezsem. (1009)	Gurbet bana zor geliyor. (325)
Bu ne zalım gurbet imiş. (325)	Ben de gidiyom gurbete. (387)

Malatya'da iş için kırsaldan şehir merkezine gitmenin yanında 1960'tan sonra yurtdışına gidişler olmuştur. Askerlik, yatılı okul da gurbette olma durumundadır.

3.7. Yaşam Alanları

3.7.1. Ev – Konak- Han:

Bir oda yaptırdım hurma dalından. (3888)	Bir oda yaptırdım mavi boyası. (3888)
Çürük kerpiç lehim olmazmış. (3331)	Boyalı konaklara. (1088)
Odaları çamdan direk. (919)	Kanatlı kapının zenciri sarı. (3364)
Kanatlı kapının çifte sürgüsü. (4787)	Ganatlı kapının çifte sunası. (185)
Kanatlı kapının demir sürgüsü. (1098)	Misafir olmuşum bir han içinde. (3056)
Ören'in dar sokakları. Argan'ın ak suvakları. Ben bu dertten kurtulursam. Yıkarım şu konakları (4742)	

3.7.2. Dam- Eşik:

Siviğin ucunda ne salınırsın. (1098)	Atladı gitti eşiği. (5214)
Dam başında duran kız. (214)	Dama kurdum çatmayı. (2463)
Dam başında ufak ufak cızılar. (432)	Dam üstünde uzun uzun bacalar. (1002)
Dama koydum yakacak. (2396)	Dama çıktım dam başıma dönüyü. (529)
Çıktım dam loğlamaya. (214)	Siviğin başında da ne salınırsın. (684)
Siviğin ¹² ucunda üşüdüm durdum. (1000)	

3.7.3. Ocak:

¹¹ Kervan Kıran: Kutup yıldızının erken doğması nedeniyle sabah olduğunu düşünen kervancıların, eşkıyanın saldırısına uğramaları veya bir başka anlatımla soğuktan telef olmaları ifade edilmektedir.

¹² Sivik: çatısız damın üst çıkıntısı

3.7.4.Çadır

Yüce dağ başına çadır açarım. (3634)

Malatya'nın geleneksel mimari yapıları, tarihsel süreç içinde kültürel ve sosyal dinamikleri sergileyen önemli bir bileşen olarak öne çıkmaktadır. Bu yapılar, genellikle konak şeklinde, geniş ve görkemli bir mimari anlayışla inşa edilmiştir. Çoğunlukla kerpiç ve ahşap malzemelerin kullanıldığı bu evlerde, demir malzeme sınırlı oranda yer almaktadır. Duvarları destekleyen hatıllar, iç ve dış mekân donanımları, zemin kaplamaları ve mobilyalar büyük oranda ahşap malzemeden imal edilmiştir. Evlerin giriş kapıları genellikle çift kanatlı olup, bahçe kapıları da binek hayvanlarının rahatça geçebilmesi için yeterli genişlikte tasarlanmıştır. Kapılarda sıkça sade tokmaklar göze çarparken, kapıların üst kısımlarında birinci kat çıkmalarının veya şahnişlerin girişlerinde estetik bezemelerle süslemeler yer almaktadır. Ana giriş kapısının üzerinde, rüzgârlık veya aydınlık olarak bilinen elips biçimindeki pencereler bulunmaktadır; bu pencereler, demir kafeslerle korunarak güvence altına alınmıştır. Madeni unsurlar arasında kapı kilitleri ve dövme demir çiviler, estetik biçimlerle gövde üzerinde yer almakta ve mimari bütünlüğü desteklemektedir. Çatının üzerinden sarkan üç tarafı açık eyvanlar, yaz aylarında oturma ve sıcak yaz gecelerinde dinlenme alanı olarak kullanıma sunulmuştur. Giriş kısmında genellikle bir selamlık bölümü yer almakta; buradan geçilerek evin misafir odasına ulaşılmaktadır. Üst katlardaki başodalar, misafirlerin ağırlandığı alanlar olup, bu odalara "Makat" olarak adlandırılan sedirler konulmuştur. Misafirler, üzerleri halı, kilim ve minderlerle örtülü bu sedirlerde ağırlandıkça, ev sahipleri ise döşemedeki halı ve kilim üzerinde oturmaktadır. Yatak odalarında çift kanatlı ahşap kapaklı dolaplar mevcuttur ve bu dolapların yanında veya içinde gusülhaneler de bulunmaktadır. Yatak odasının dışında, kış mevsiminde ev halkının günlük yaşamını sürdürdüğü "Kış Damı" adı verilen bir alan yer almaktadır. Kış damında, duvara yerleştirilmiş yaşmaklı ve piramit külahlı bir ocak bulunmakta ve yanında çeşitli eşyaların depolanmasına yarayan kapaklı dolaplar mevcuttur. Kış damı, genellikle dikdörtgen planlı ve geniş bir oda şeklinde tasarlanmıştır; odanın girişine karşılık gelen bir "Limseki" bölümü de eklenmiştir. Limseki, oda seviyesinden daha yüksek olup, burada yer alan sekiler halı ve minderlerle kaplanmıştır. Diğer odalar da geniş ve ferah olup, zemin katta ambar, kiler ve tandır gibi alanlar bulunduğu pencereler bu kısımlarda daha küçük tasarlanmıştır. Bu kattaki odalardan birine "Hızna Odası" denir; burası evin kileri olarak işlev görmektedir. Ek olarak, yayla yaşamının vazgeçilmez bir parçası olarak geleneksel çadırlar da önemli bir yaşam alanıdır. Bu çadırlar, göçebe yaşam tarzının izlerini taşıırken, insanların doğayla olan ilişkilerini sembolize eder ve Malatya'nın kültürel mirasının ayrılmaz bir bileşenini oluşturmaktadır (Peri, 2017).

3.7.5.Ören

Örene vardım da ören höyüğü. (3738)

Malatya, tarihsel süreç içerisinde birçok farklı kültür ve medeniyete ev sahipliği yapmış bir bölgedir. Bu zengin geçmişin izlerini taşıyan önemli arkeolojik alanlar

arasında Aslantepe, Nemrut Dağı, Fırıncılar Höyük, Bayramtepe Höyük, Ören Höyük, İkinciler Höyük, Aslantaş, Kağköy Kaya Kabartmaları, Levent Vadisi, Ansur ve Kaletepe Höyük bulunmaktadır. Bu alanlar, antik dönemlerin kültürel mirasını gün yüzüne çıkararak, bölgenin tarihine ışık tutmakta ve Malatya'nın geçmişteki medeniyetlerle olan etkileşimlerini sergilemektedir. Her biri, arkeologlar ve tarihçiler için önemli keşifler sunmakta ve bu nedenle hem yerel hem de uluslararası düzeyde büyük bir ilgiyle araştırılmaktadır. Bu tarihi yerler, yalnızca yerel halk için değil, aynı zamanda dünya çapında ziyaretçiler için de kültürel ve turistik değer taşımaktadır. Malatya'nın bu arkeolojik zenginlikleri, bölgenin tarihini ve kültürel çeşitliliğini anlamak adına eşsiz bir kaynak niteliğindedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024, a).

3.7.6.Pınar- Çeşme:

Pınara gel ki görem. (235)	Köyün çeşmesinden bir su içmeden. (532)
O gelin sudan geliyi. (743)	Nazlı yar sudan geliyi de. (399)
Pınarın başında yayık yayıyı. (1017)	Pınarın başında kavuştum yâre. (1008)
Bir akşamüzeri de çeşme başında. (701)	Pınarın başında söylenen sözler. (1010)
Pınarın yolunu cılga eylemiş. (992)	Pınara vardım da yüzüm yumaya. (995)
Pınardan geliyor gızın büyüğü. (3738)	Pınarın başında yosunlu taşlar. (226)
Pınar seni neydip neydip netmeli. (2825)	

Kış mevsiminde köylerinde, yaz aylarında ise yaylalarda ikamet etmeyi tercih eden insanlar hem hayvanlarını otlatmak hem de bol temiz hava ve su kaynaklarına erişmek amacıyla bu bölgeleri seçmişlerdir. İçme suyunun köy evlerine ulaştırılmadığı dönemlerde, köylüler su ihtiyaçlarını köy meydanındaki veya belirli noktalardaki pınarlardan karşılamış ve su taşıma görevini genellikle köyün genç kızları üstlenmiştir. Bu nedenle, genç kızlar ve delikanlıların birbirlerini rahatça görebildikleri ve sohbet edebildikleri yerler köy çeşmeleri ve pınarları olmuştur. Birçok genç, bu çeşme başlarında birbirine âşık olmuştur. Çeşme başlarında beklenmiş, âşıkların burada güzellere gönül verdikleri yazılıp söylenmiştir (Atmaca, 2023: 1173).

3.8. Yeme, İçme

3.8.1.Kahve:

Oğlan gayfe döğüyor. (2075)	Kahve bulamazsam kenger içerim. (3634)
Dibinde kahve pişir. (3363)	Kahve de gelir tabağınan. (1237)
Gayfe göydüm pişti mi? (1022)	

Sahadaki gözlemlerimize göre taze kavrulmuş kahve çekirdekleri, havanda incecik bir toz haline gelene dek özenle dövülür. Bu ritüel, misafirperverliğin ve dostluğun simgesi olarak kültürümüzde önemli bir yer tutar. Özel misafirlere, günlük hayatta kullanılanlardan daha zarif ve özenle seçilmiş fincanlarla kahve ikram edilir, bu da onlara duyulan saygının bir ifadesidir. Kahve içmek için

arkadaşları davet etmek, samimi bir sohbetin veya günlük olayların paylaşılmasının bir işaretidir.

3.8.2.Şerbet (şıra):

Şerden şerbet ezerler, ince tülbentten süzerler. (2105)

Yörede başta dut olmak üzere üzüm, erik, kayısıdan şerbet yapılır. Gelenek olarak bayram, vefat, doğum, düğün, sünnet gibi özel günlerde ikram edilir.

3.9. Meslekler

3.9.1. Kalaycılık:

Galaylı bakraç kolunda. (1774)

Bebeğin beşiği bakır. (2250)

Gümgümlere su doldurdum ılıdı. (2074)

Sitili koluna halka eylemiş. (992)

Helkeler¹³ kolunda suya giderken. (416)

Özellikle mutfak içinde kullanılan bakır kapların hızlıca oksitlenmemesi, böylelikle de zehirlenmelere sebep olmaması adına bakır kaplar kalaylanır. Dükkânı olan kalaycılarının yanında gezici kalaycılar da bulunur.

3.9.2.Değirmencilik:

Değirmenin postu dar. (684)

Kalbur alır toprağını elerim.

Hiç oldum girdim eleğe. (1478)

Dünyayı halbura koysan elesen. (990)

Değirmen üstü çiçek. (2615)

Değirmene getirilen tüm ürünler, yalnızca değirmenci tarafından öğütülmekte olup, ürün sahipleri bu sürece müdahil olmamaktadır. Sıraya dayanan bu hizmetin karşılığında değirmenciye belirli bir pay verilmekte ve bu ciddi iş nispetinde önem atfedilmektedir.

3.9.3.Çobanlık:

Bacım sağdı ben yanına oturdum. (2826)

Ah çiftçi çoban gelmiş senin odana. (467)

Hayvancılığın ve yayla kültürünün önemli bir yere sahip olduğu Malatya'da çobanlık kırsal hayatın vazgeçilmez meslek erbabıdır. Sırtlarında abası, elinde kavalı, önünde heybeli eşiği ve yanında karabaş köpeği, büyük ve küçükbaş hayvanları ile çobanlar yaşamın önemli bir unsurudur.

3.9.4.Halıcılık:

Malatya, halılarıyla da ünlü bir kenttir ve bu halılar, bölgenin kültürel mirasının önemli bir parçasını oluşturur. Halılarda görülen çok sayıda motif, genellikle geleneksel öğelerden oluşmaktadır. Renk paleti açısından, kırmızı, siyah, kahverengi, sarı, lacivert, beyaz, turuncu, yeşil ve mavi gibi çeşitli tonlar hâkimdir.

¹³ Helkeler: bakırdan yapılan bakraç kova.

Göbek ya da göl adı verilen alanlar, geometrik veya bitki desenleriyle doldurulurken, dış alanlarda göz ve S şekilli damga motifleri dikkat çekmektedir.

Halı çeşitliliği, yan halıları, taban halıları, divan halıları, seccadeler, halı yastıkları, çantalar ve heybe gibi pek çok farklı ürünü kapsamaktadır. Bazı halıların saçakları düzken, bazıları örgülü olarak tasarlanmıştır. Kullanılan yün tamamen kök boyalarla boyandığı için bu halılar hem estetik açıdan hem de kaliteleri açısından ön plana çıkmaktadır. Malatya'nın kültürel kimliğini anlamak için türküler ve halılar, birer pencereden bölgeye ışık tutmaktadır. Türküler, toplumun sosyal yapısını ve bireylerin ruh halini yansıtırken, halılar ise el sanatlarının ve estetik değerlerin somut örneklerini sunar. Bu unsurlar, Malatya'nın kültürel mirasını ve toplumsal kimliğini oluşturan temel bileşenlerdir. Bu bağlamda, Malatya'nın kültürel değerlerinin korunması ve geleceğe taşınması büyük bir önem taşımaktadır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024, b).

4. Sonuç ve Tartışma

Türkülerde yörenin gelenekleri ve toplumsal hayatına dair izler açıkça hissedilir. Bu çalışmada Malatya yöresinde geçmişten günümüze kayıt altına alınmış 225 türkü incelemiştir. Araştırma problemimiz olan; geçmişten günümüze Malatya türkülerinde kültürel simge, sembol, sözcük ve anlatımlar var mıdır? Malatya türkülerinde geçen kavramların günlük hayatla ilişkisi bulunmakta mıdır? Soruları içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Elde edilen bulgular 9 ana madde 35 alt madde de topladığımız verilerle ortaya çıkmıştır. Malatya'nın yöresel türkülerinin bölgenin yerel özellikleriyle birlikte Türk kültürüne ait mirası da taşıdığı gözlenmiştir.

Bu doğrultuda Malatya türkülerinde yörede gerçekleşen doğal afetlerden ve bu doğal afetlerin etkilerinden bahsedilmiştir.

Gelin, kına, çeyiz, düğün, bayram, eğlence, müzik, kirvelik, askerlik kavramlarının sıkça geçmesi düğün ve tören adetlerine ait birçok ipucu vermektedir.

Giyim kuşama ait aksesuarlar yaşam öğelerine ait verileri barındırmaktadır.

Türkülerde kullanılan felek, kader, mezar, ziyaret, nazar, dua, beddua gibi dini öğeler inanç değerleri hakkında bilgi vermektedir.

Yöre türkülerinde bağ, bahçe, bostan, dağ, ova, dere, yayla, bitkiler, sebze, meyve, çeşitli hayvan sözcüklerinin yer alması, halkın temel geçim kaynağının tarım ve hayvancılıkla uğraştığını göstermesi bakımından önemlidir. Yörede tarımsal ürünlerdeki çeşitlilik fazla olduğundan farklı tahıl ürünleri ile ilgili kelimeler türkülerin içerisinde fazlaca yer bulur. Yer şekillerine dair kelimeler coğrafyanın yaşamla ilişkisini hakkında bilgiler vermektedir.

Mektup, at, tren, kayık, kervan gibi sözcükler iletişim ve ulaşım araçlarının yaşam öğeleri hakkında bilgiler vermektedir. Ayrıca gurbet kavramının sık kullanımı yöre insanının iş, eğitim, askerlik gibi nedenlerden memleketten ayrılıkları hakkında veriler ortaya koymaktadır.

Ev, konak, han, dam, eşik, ocak, çadır, ören gibi sözcüklerin kullanılması insanların yaşam alanlarında oluşturduğu kültürü hissettirmektedir.

Kahve ve şerbet sözcüklerinin kullanılmasıyla oluşan yeme içme kültürünün izleri ortaya çıkmaktadır.

Kalaycılık, değirmencilik, çobanlık, halıcılığa ait sözcüklerin olması yörede geleneksel meslekler hakkında bilgi vermektedir.

5. Öneriler

Yöre insanının duygularını en yalın şekilde dile getirmesiyle dikkat çeken Malatya türküleri kültürel öğeler, toplumların zenginliklerini ve kimliklerini ifade eden unsurları içerisinde barındırması hasebiyle bu zenginliklerin kuşaktan kuşağa aktarılmasında yalnızca eğlence veya cenaze gibi belirli olaylarda hatırlanması yeterli değildir. Malatya'ya özgü türküler hem yöresel hem de geleneksel kültürün izlerini taşıdığından türküler kültürel aktarımın sağlanmasında etkili bir araç olarak öğretim faaliyetlerinde de kullanılabilir. Türküler, sadece birer melodik eserler değil, aynı zamanda yaşanmışlıkları, gelenekleri ve değerleri içeren sözlü belgeler niteliğindedir. Dolayısıyla, Malatya yöresine ait türkülerin, eğitim süreçlerinde ve ders kitaplarındaki metinlerde yer alması, bu kültürel mirasın genç nesillere aktarılmasına önemli bir katkı sağlayacaktır.

Türkülerdeki söz varlığı, kuşaklar arası iletişimi güçlendirirken, toplumsal hafızanın da canlı kalmasına yardımcı olacaktır. Malatya'nın kültürel zenginliklerinin geleceğe taşınması açısından, bu tür eserlerin tanıtılması ve yaygınlaştırılması büyük bir öneme sahiptir. Bu sayede, yöre insanının duyguları, yaşam biçimleri ve gelenekleri daha geniş kitlelere ulaşacak ve zamanla yok olmaktan kurtulacaktır.

Ayrıca, âşıkların, ozanların, mahalli sanatçıların motive edilmesi, yöresel türkülerini tanıtmak, benimsetmek ve yaşatmak için, yeni türkülerin kazandırılması için, yarışmalar, etkinlikler düzenlenmelidir.

Kaynakça

- Akkuş, Ü. & Akkuş, G. (2021). Somut olmayan kültürel miras kapsamında Arguvan türkülerinin içerik analizi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(42), 5907-5941.
- Atmaca, S. Türkülere ilham olan pınarlar. (2023). *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 1172-1182.
- Bahşi, B. (2023). Selanik türkülerinin söz varlığı ve kültürel motifler açısından değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 144-155.
- Çiftci, E. (2016). Erzincan musikisine genel bakış. *Uluslararası Erzincan Sempozyumu*, 28, 143-154.
- Çiftci, E. & Karaönçel, F. (2019). Malatya musikisine genel bakış. *Kongre Kitabı*. 78-83
- Dursun, B. K. & Bahşi, N. (2023). Malatya türkülerinde söz varlığı. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (10), 632-647.
- Erdal, G. (2019). Yeni derlenen Kocaeli türkülerinin kültürel özellikleri. *Görünüm*, 5(5/6), 31-44.
- Gülüm, K. & Ulusoy, K. (2014). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (Örnek Bir Çalışma). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (26), 112-127.

- Günay, E. (2011). *Müzik sosyolojisi- sosyolojiden müzik kültürüne bir bakış*. Bağlam Yayıncılık
- Güneş, H. (2020). Safranbolu türkülerinin söz varlığı ve muhtevası üzerine bir inceleme "TRT Türk Halk Müziği Repertuarı ve Adnan Ataman'ın 'Safranbolu Türküleri ve Halk Oyunları Eserinde Yer Alan Türküler. Yüksek Lisans Tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi.
- Güven, M. (2009). *Türküler dile geldi*. 408, Ötüken.
- Haşhaş, S., İmik, Ü. & Aydoğdu, C. (2015). Malatya/Arguvan halk müziği kültürü üzerine bir araştırma. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (75), 201-213.
- İmik, Ü. (2014). Türkülerimizde hoşgörü temasına toplumsal bakış ve Hacı Bektaş Veli. Türk kültürü ve Hacı Bektaş Veli. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (69), 181-200.
- Malatya Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2024a,b,c,d. <https://malatya.tarimorman.gov.tr/Menu/18/Malatya-Hakkinda> (Erişim tarihi: 04.01.2024).
- Kaplan, N. (2020). *Denizli yöresi türkülerinin söz varlığı*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Karaburun, D. (2020). *Malatya yöresel müziğinin ilçelere göre dağılımı ve incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Kurt, B. (2020). Geleneksel Türk kültüründe göç olgusunun türkülere yansımaları ve Malatya yöresi yayla türküleri. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 30-42.
- Öztürk, M. (2019). Ardahan türkülerinin söz varlığı ve kültürel motifler açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7. 179-189.
- Peri, R. 2017. <https://www.haberinkapisi.com/malatya-da-giyim-kusam-ve-konaklar-makale,989.html> (Erişim tarihi: 08.06.2024).
- Sert, F. (2017). Elâziğ Harput türküleri üzerine bir inceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(1), 65-86.
- Şahin, H. (2011). Arguvan türkülerinde geçen simgeler üzerine bir değerlendirme. *Malatya Uluslararası Türk Halk Müziği Sempozyumu*, (11-13 2011), *Bildiri Metni, Malatya*.
- Şen, Ş. (2018). *Antalya yöresi türkülerinin söz varlığı*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Tanpınar, A.H. (2017). *Beş Şehir*, Dergâh Yayınları.
- T.C. Malatya Valiliği, 2024a. <http://www.malatya.gov.tr/tarihcemiz> (Erişim tarihi: 05.09.2024).
- T.C. Malatya Valiliği, 2024b. <http://www.malatya.gov.tr/gelenek-ve-gorenekler>, erişim tarihi: 06.10.2024.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024a,b. <https://malatya.ktb.gov.tr/TR-58287/geleneksel-el-sanatlari.html> (Erişim tarihi: 05.01.2024).
- TDK, 2024. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 04.05.2024).
- TDV,2024a, b, c. <https://islamansiklopedisi.org.tr/felek> (Erişim Tarihi: 04.05.2024).
- Türküpedia, <https://www.repertukul.com/Yoreler--MALATYA> (Erişim tarihi: 01.10.2024).
- Vural, T. (2013). Konya türkülerindeki konular. *TheJournal of SocialScienceStudies*. 6/4, 743-758.
- Yaşar, İ.H. (2022) <https://www.insaniyet.net/anadoluda-sohbet-kulturu> (Erişim Tarihi: 04.05.2024).
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Qualitative research methods in the social sciences*. (11th Edition). Ankara: Seçkin.
- Yücel, H. (2011). Türk halk müziği üzerine bir inceleme. *Akademik Bakış Dergisi*, 26, 1-13.